Üks teos

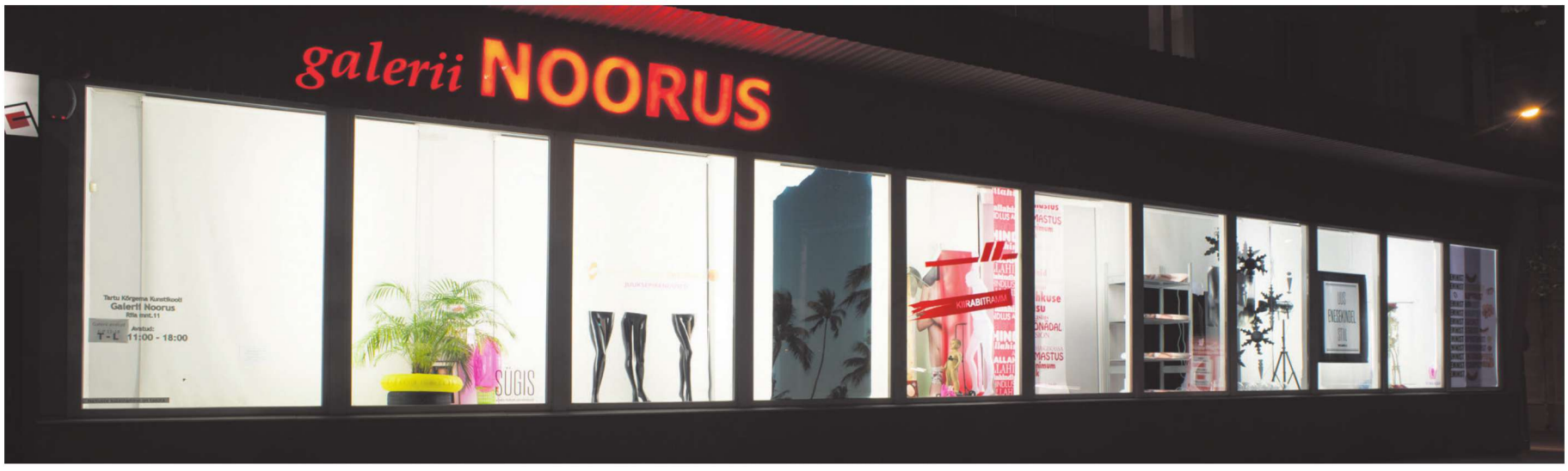

Kadi Estlandi installatsioon „Shabby Chic! ehk krooniline *cool*'i puudus" (2013).

2x Madis Katz

„Pravda kollektsioon sügis/talv 2013"

Festivali kunstiline juht Rael Artel on sõnastanud selle aasta festivali probleemipüstituse järgmiselt: „Milline on kunstniku roll ühiskonnas: kas rääkida tõtt või toota ilusaid asju? ... Milline peaks olema kunst täna, neoliberaalse kapitalismi ja turumajanduse tingimustes? Kas kompromissitu, ühiskonnas toimuvast ausalt ja vahendeid valimata kõnelev või siis hoopis publiku ootustele meeldida püüdev *mainstream*'imaitsele pretendeeriv toode?"

Kui lähtuda festivali omaproduktsioonina sündinud Prada käekotti kopeerivast „Pravda kollektsioonist sügis/talv 2013", on vastusesse koondatud küsimuse mõlemad opositsioonipooled. Kunstniku funktsioon on toota peavoolu maitsele sobivaid tooteid ja selle tõsiasja tunnistamine on ühiskonnas toimuva aus kajastus. Sellega kooskõlas on Artel selgitanud festivali tegevust järgmiselt: „Tellime uusi teoseid ja toodame neid, koostame eelarve, saatetekstid ja installeerime näituse. Seda kõike loomulikult kõige kõrgemate rahvusvaheliste standardite järgi, niivõrd, kuivõrd meie võimed seda lubavad."

Pradas (loe: ilus) peitub ka Pravda (loe: tõde). Kunstnikust on saanud kunstitöötaja, kes neoliberaalse majandussõnavaraga kehtestatud, enesekolonialistlikele standarditele alludes toodab teoseid ehk, nagu on tõdenud festivali direktor Kaisa Eiche: „Kuigi Prada-Pravda näiv ideoloogiline vastandus on festivali kontekstis esitatud pigem radikaalse opositsioonina, siis esindan mina nägemust nende kattuvast ühisosast. Glamuurist pole kunagi puudu ja punased vaibad rullitakse lahti iga režiimi eliidi ees." Warholi algatatud ja Hirsti uuele tasemele viidud kunst kui elitaarne turundusartikkel on jõudnud taas kord peavoolu huviorbiiti, nii et: „Kui te üleüldse sel sügistalvel enesele midagi luksuslikku lubada plaanite, siis premeerige ennast just autentse ja ainulaadse Pravda kollektsiooni käekoti[ga]."

INDREK GRIGOR

Indlus! Allahindlus!

Kadi Estland on jõuliselt naasnud kunstiväljale näitusel „Prada Pravda" Nooruse galerii vaateakendel seeriaga „Shabby Chic! ehk krooniline *cool*'i puudus" (2013). Estland on küll mõned aastad puudunud näitustelt, kuid Feminismi Ehitajal, mille üheks oluliseks jõuks on teiste seas Estland, on vähemalt minule küll alati olnud oluline mõju. Lihtsalt teadmine, et kuskil saavad inimesed kokku, loevad Marxi, loevad kollaseid ajalehti ja feministlikke autoreid ning analüüsivad neid koos, soojendab südant. Eriti palju visuaalseid aktsioone Feminismi Ehitaja teinud pole, küll aga on internetis tehtud üht intelligentsemat valimisraadiot, mida mina kuulnud olen, ja viimati avaldati intervjuu striptiisitariga. Feminismi Ehitaja on veel põhjalikult töötanud Evelin Ilvese representatsioonide kallal.

Nüüd on Kadi Estland üksi teinud väga tugeva vaateakende seeria. Seeria on kohati nii tugev, et selle lahtimurdmine nõuab rammu, mida võib pakkuda vaid sõbra abistav käsi. Estland kasutab oivalist, kuid haamrina (vahest isegi sepavasarana) karmi kujundite keelt. Minu lemmikvitriin on ilmselt Swedbanki töötukassa, mida illustreeritakse tabava kujundiga juuksepikendustest bikiinipiirkonnas. Inimestel on kaelas laenud. Nad pöörduvad töötuna töötukassasse, kust nad suunatakse õppima ameteid, mis peaksid naiste ilutööstust üleval hoidma, mitte näiteks põllundust, mis on siinkandis potentsiaalne ning vajab spetsialiste juurde, ilusalonge on aga kõik kohad paksult täis.

Hoolimata sellest, et mõned vitriinid on oma sardoonilisuses krüptilised, tuleb tema akendest hästi välja, et „olukord on hapu, tulevik on tume" kuni elame moraalikriisis riigis, mis ei jäta eluõigust kellelegi. Armastusest jäävad järele vaid sildid, luukered on kapis ujumisrõngastega segamini. Mida selle lootusetuse vastu teha? Mõtle ise!

REBEKA PÕLDSAM

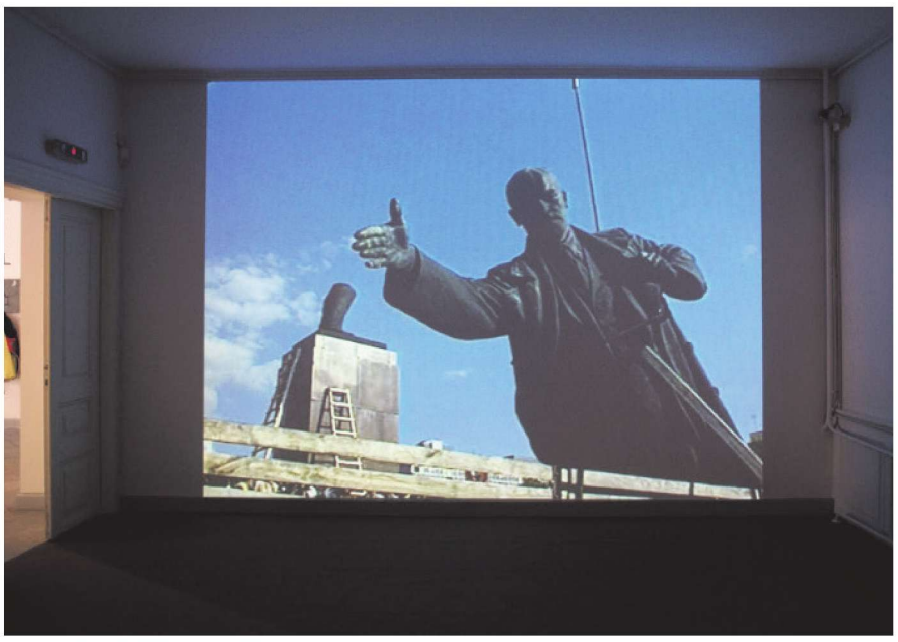

Kaader Deimantas Narkevičiuse videost „Ükskord XX sajandil" (2004).

Kübaratrikk

Viis naiskuraatorit on seekordse festivali „Art ist kuku nu ut" programmi valinud ka leedu kunstniku Deimantas Narkevičiuse (1964) video „Ükskord XX sajandil" (2004).

Tartlastel on eelmise sajandi lõpukümnendi punamonumentide mahavõtmise aktsiooniga omad kogemused. Siin toimus Lenini ausamba saaga 1990. aasta 23. VIII viie kaitseliitlase eestvedamisel. Ettevõtmist hoiti ametivõimude eest salajas ning eemaldatud trofee toimetati hommikul veoautokastis Raekoja platsi, kus suur juht linlasi ja linnaametnikke hommikul tervitas. Narkevičiuse töös hõljub pronksist Lenin ähvardavana vaatemängu eksalteeritult jälgiva rahvamassi kohal, videos on tegelik sündmus keeratud pea peale, mille tulemusena on kurjuse impeeriumi iidol justkui taas tõusmas postamendile. Nähes Lenini mustjat kogu taeva taustal, meenub XX sajandi legendaarne kangelane Superman, kes tuleb kõigist olukordadest ikka võitjana välja. Pjedestaalilt mahakiskumine ei muuda võluväel olnut olematuks ega lennuta ajamasinal meid ammu möödunud aegadesse, vaid jätab endiselt silmitsi olevaga, kus õige raja leidmine võib osutuda keerukaks ettevõtmiseks. Toonaste enam kui kakskümmend aastat tagasi toimunud sündmustega kaasnenud naiivoptimistlikud meeleolud on nüüdseks maad andnud sootuks pragmaatilisematele. Kas see ähvardavalt kõikuv ja tervituseks käe sirutanud pronksmees annab meile märku ohtudest, mis on peidus igas ühiskonnas, tuletades ka meelde, et ühe puusliku asendamine teisega võib osutuda kergesti kübaratrikiks. Rahvamassiga on kerge manipuleerida, kui see on muutunud inertseks kogumiks. Mõtlema peab ikka oma peaga, vaatamata aegadele ja valitsejatele, kuna käsi võib ju mõnikord ka nähtamatu olla.

TIIU TALVISTU